

Карабльова О.В.,
кандидат філологічних наук,
Слов'янський державний
педагогічний університет,
Клименко З.О.,
старший викладач,
Слов'янський державний
педагогічний університет.

ДИТЯЧИЙ СВІТ У ПРОЗІ ГРИГОРА ТЮТЮННИКА

Григір Тютюнник належить до числа письменників, які своїм чесним і трепетним словом будили совість і милосердя суспільства. Його творчість досліджується досить інтенсивно, особливо за роки незалежної України, коли гостро постало питання про глибинне виявлення рис українського національного характеру в творчості цього непересічного митця.

Літературознавці О.Мороз, О.Мусієнко, Н.Зборовська, А.Шевченко, М.Шудря, В. Даниленко та ін. зазначали, що Г.Тютюнник ретельно досліджував найтонші, найприхованіші мотиви поведінки своїх героїв (незалежно – дорослих чи дітей) і робив це з величезною, всепоглинаючою любов'ю та повагою.

Але є потреба постійно звертатись до прози письменника, яка може сприяти розхитуванню за давнених стереотипів нашого мислення і свідомості, провокувати українську людськість до позбавлення комплексів меншовартості, що залишається актуальним для суспільства.

“Кожен письменник обирає собі тему найближчу, найріднішу його життєвому досвіду і – неодмінно! – своєму ідеалу людини в тому часі, в якому він живе,” – незадовго до смерті оприлюднив в одному інтерв'ю своє творче кредо Григір Тютюнник. Йому випало жити й творити в нестерпній атмосфері суспільного зашморгу, коли духовно ламалися найстійкіші...

Яскраво виражений моральний максималізм Григора Тютюнника дозволив митцеві знайти правильний шлях нагору – до духовності, “забезпечити вартість свого слова усім своїм життям” (Є.Сверстюк). Час показав, наскільки перспективною була використана митцем зовні проста, а насправді глибинна художня форма, що робить одиницею виміру долю, нерозривно пов'язану з долею народною, що вирішує складні філософські питання часу через майстерне відтворення психології героя, його духовного розвитку, бо людина у творах Г. Тютюнника – це в першу чергу час. Її життя розгортається як буття в часі, який немов би міст з'єднує минуле й майбутнє. Точкою відліку в пізнанні й оцінці основ світу, точніше “стану світу”, є поняття гармонії. Актуалізація проблем гармонії тісно пов'язана із способом організації духовного світу героя, розгортання його життєвої дороги з опорою на два полюси – гармонійний світ дитинства і дорослий дисгармонійний світ. Саме в дитинстві, дещо оповитому флером ідеалізації, життя ніби пропонує героям прози Тютюнника зразки гармонії. Дитяча душа має низький поріг боління, вражаючу чутливість до несправедливості, усвідомлену терплячість,

але, дорослішаючи, дитина втрачає безпосередність, щирість, мимоволі всотуючи той негатив, що панує в суспільстві.

У творах Григора Тютюнника, де головні герої – діти, поетика “ліплення” образу носить не стільки реалістичну, скільки автобіографічну основу. В нього самі твори є майже точним відбитком тієї дійсності, яку колись пережив автор і до якої ностальгійно хотів повернутися, внутрішньо переболіти нею ще раз. Григир Тютюнник підсвідомо ніби намагався воскресити з глибин своєї свідомості все найсвітліше й найчистіше, що він коли-небудь зустрічав у житті, зафіксувати в слові, деталі, образі, характері. І робив це як виклик тому абсурдному, чужому зовнішньому світові, що його оточував, робив це насамперед для дорослих, нехай і уражених корозією наживання негативу в цьому світі, але все-таки людей. Не тільки про голодне дитинство, воєнне та повоєнне лихоліття ці його твори, а про людину з її “маленькими проблемами” у великому жорстокому світі.

“Біль, печаль, доброта, ніжність, любов, співпереживання, зрада, розчарування, вірність, довіра, самотність, незахищеність – ці моральні імперативи є ключовими в поезиці самовираження Григора Тютюнника”[5, 2]. Він не витягує їх із соціуму, але, на відміну від багатьох своїх попередників і сучасників, повертає людині її самодостатність, індивідуальність, характер.

Саме образ дитини – для нього найулюбленіший, очевидно, він був для письменника найоптимальнішою “матеріальною оболонкою” для втілення тих почуттів, що давали йому потужний внутрішній поштовх творити нову художню реальність. Дитина – чисте, довірливе, не зіпсуте зовнішніми суспільними чинниками створіння, саме образ дитини Тютюнник протиставляв злу. За своїми маленькими героями він ховав сам себе, свій біль, свою невтоленність і страждання на цій землі.

Образ дитини в Тютюнника – це і своєрідний морально-етичний критерій, крізь який він перепускає зовнішній, найчастіше чужий йому, несприйнятливий світ. Власне, скрізь у його творах постає складний дорослий світ, побачений зором дитини.

Усі маленькі герої Тютюнника виписані дуже реалістично, вони опиняються в конкретних життєвих ситуаціях, в достовірному, а не умовно змодельованому часопросторі.

Дитинство – це і майбутня доля, і майбутнє життя, бо воно в ідеалі – філософська формула майбутнього, а доросла людина – то вже реалізація на практиці цієї формули. Яке ж буде те життя в героїв оповідань Г. Тютюнника? Вони рано дорослішають, рано до них приходить почуття відповідальності, особливо до тих, кого обпалило лихоліття війни. При всій їх дитячій наївності і безпосередності, діти гостро переживають всенародне горе, не огрублюються і не черствіють душею, виявляючи особливу чулість до тих, кому неймовірно важко, прагнуть хоч чимось їм допомогти.

Душа Ілька (“Сито, сито”) протестує проти жорстокості війни, адже у багатьох сім’ях чекають на повернення додому батьків з того пекла. А якщо сподіванки марні – трагедія і для їх дружин, і для дітей-сиріт. Хлопчик допомагає мамі “ворожити”, і від нього залежить, з чим піде солдатка – з

надією чи відчаєм. Лагідний і довірливий від природи Ілько намагається вселити впевненість у зранене жіноче серце. Риси дитячої психології – в багатьох деталях розповіді. Це й почуття гумору, властиве Ільку: “А клямка у мене перед носом стриб-стриб, клац-клац, а сніг у щілини пшак-пшак...”, і буквальна інтерпретація: “А чого б це я був їхнім зятем? Думають, як у них є Натка, то я на ній непримінно й женитимусь!” [7, 44]. Автор знаходить зворушливий і не позбавлений м’якої іронії спосіб показати серйозне ставлення Ілька до “ворожіння”. А як проникливо, зворушливо звучать слова молитви хлопчика: “Сито, сито! Ти святу муку сієш... А де наш тато? Скажи мені правду... Святу правду...” [7, 48]. Широко використано монологічні форми оповіді, зокрема внутрішні монологи, які глибоко розкривають індивідуальність героя.

Твори Григора Тютюнника не належать до повчальної літератури – вони швидше – антиповчальні, “повчальні навиворіт”. Адже тут діти можуть навчити дорослих. Наскрізне, важливе для автора художнє завдання – показати, що оповідачі – саме діти. Це, безперечно, вдалося письменникові: в психологічній ситуації дитина в своїх мріях, в тому, що вона вигадує про себе, завжди бачить себе у високій ролі, досить часто – героїчній.

У своїй прозі письменник свідомо “руйнує героїчно-патетичну естетику”, нав’язану соцреалізмом, стає на захист “маленької людини”, скривдженої тоталітаризмом людськості (Н.Зборовська). Ця проблематика знайшла своє яскраве втілення в насиченому елементами автобіографізму оповіданні “Смерть кавалера”, яке було опубліковане в 1965 році, коли Україною прокотилася перша хвиля арештів інтелігенції, символізуючи завершення “хрущовської відлиги”. За життя письменника твір більше не друкувався.

Герой оповідання, Ігорко Човновий – учень ремісничого училища, напівсирота (батько загинув на війні). Автор індивідуалізує свого героя, показує у критичні миті життя, “фіксує різні стани духовності” [1, 20], даючи читачеві можливість пізнати його істинну сутність: чесність, людську гідність, чуйність, чистоту душі. Прозаїк наголошує на холодному й голодному існуванні Ігорка, використовуючи художні деталі у портретуванні, які відтворюють фізично екстремальні умови його існування: зашкарублі черевики, які треба обмотувати онучами й обв’язувати мотузками, щоб дійти до училища; велика шапка з печаткою “БУ” на лобі, під яку треба запинати материну хустку; потерта сіра шинеля, підперезана брезентовою ременякою. І постійне відчуття голоду, тривожно подразнюване запахами чужої їжі. Григор Тютюнник наділяє підлітка субтильною статурою, вустами матері характеризує як “несміливого”, але перипетії сюжету спростовують цю характеристичну деталь, констатуючи неабияку силу духу героя. З недавніх пір у житті Ігорка вагоме місце посів новий замполіт училища, кавалер Золотої Зірки. Н.Заверталюк спостерегла, як майстерно Григор Тютюнник за допомогою різноманітних відтінків однієї художньої деталі портретної характеристики – усмішки – змальовує морально-етичну сутність “кавалера” очима Ігорка: “вони усміхалися”, “посміхалися”, “посміхаються” – сприймаючи посмішку як вияв доброти і порядності” [3, 85].

У думках він постійно звертається до свого кумира, пригадує його слова, підсвідомо наділивши його батьківською іпостассю.

В оповіданні постають події одного дня з життя учня ремісничого училища, які несуть “правдиві і невтішні вісті про свій час” [8, 6]. Відтворюючи життя навчального закладу, автор ніби створює мікромодель мілітаризованої тоталітарної держави з її атмосферою задушливого страху, з її ієрархічною структурою на чолі з директором Сахацьким. Дослідник О.Астаф'єв зазначає, “що зовнішність людини – одне з найінтенсивніших семіотичних явищ сучасної літератури... в жодних обставинах... не втрачає свого знакового характеру” [1, 18]. Все, що пов'язане з портретом, можна трактувати як інформацію про суспільство, наголошує літературознавець. Аналіз тексту оповідання підтверджує цю тезу. В системі художніх образів автор застосовує принцип протиставлення. Щоб увиразнити незахищеність і злиденність існування простих українців по війні, він контрастно підкреслює вгядованість директора: “Шия в нього товста і коротка, щоки лежать на комірі – червоні, натерті сукном” [7, 39]. А очі, які є, як відомо, дзеркалом душі, в нього “косі, розбігаються в усі боки, тому кожному ремісникові здається, що директор дивиться саме на нього – і всім трохи не по собі” [7, 39]. Наголосимо ще один штрих до портрета – “завжди наскакує зненацька” [7, 39]. Його поява сіє страх серед присутніх. Відсиджування у тилу, бездушне ставлення до підлеглих, розкрадання голодних ремісницьких пайків, супроводжуване демагогією партійно-владної риторики, садистична насолода владою (намірено тихо подавав команди, щоб прислухалися), наслідування у манерах “батька народів” (одна рука – за борт шинелі, інша в кишені) – цей художній портрет міг би долучитися до галереї посібників “Жовтого князя” В.Барки. Типовою є картина муштри на плацу, майстерно виписана автором, що передає атмосферу хизування владою воєнруком Вітковським над ремісниками та їхню упослідженість: “губи урочисто замкнені, голову тримає високо, немов йому ось зараз мають причепити бойового ордена на очах у всієї армії” [7, 42], хльоскав командами, а ремісники “крутили головами туди й сюди, з німою покорою реагуючи на кожний виляск команди” [7, 42].

“Достойним” продовжувачем справ сталініста Сахацького можна вважати Васюту Скорика – антипода Ігорка Човнового. Характеристичні деталі портретування підтверджують це: від нього пахло “риб'ячими консервами і пригорілою шкуркою з парного молока” [7, 38], бо батько – завферми, а мати в лавці торгує; на голові офіцерський кашкет без кокарди, у манерах наслідує директора. Фізично був дужим, але боягузливим. Глузував над Ігорком з-за його шапки, хизувався своїми перемогами над дівчатками. У конфліктній ситуації, керований бажанням вислужитися перед адміністрацією училища і помстою Ігоркові (той одного разу гідно відповів на його глузування і перестав заходити за ним по дорозі до училища), зробив на нього наклеп, що цілком відповідало духу тієї людиноненависницької епохи.

Як письменник-реаліст, Григорій Тютюнник відтворює психологічно достовірний художній портрет психічно зламаного сталінською епохою українського чоловічого покоління (Н.Зборовська). Письменник дослідив риси

національного характеру, його слабкість він означив словами, які вклав в уста “кавалера”: “Ми, українці, кажуть, усі потенціальні сержанти, бо любимо так, щоб і командувати трохи, і підчинятись” [7, 37].

Валерій Максимович, який мужньо пройшов дорогами війни, здобув нагороди за хоробрість, тобто поборов зовнішнього могутнього ворога, не зміг побороти внутрішнього ворога – комплексу “потенціального сержанта”, ментальної риси колонізованого народу, набутої впродовж століть. Тоталітарна влада уміло використовувала цей садомазохістський комплекс, руками одних українців знищуючи інших українців.

Коли серед ремісників виник стихійний бунт проти обкрадання в харчуванні, Валерій Максимович спочатку відкинув демагогічну заяву директора Сахацького про політичну диверсію, але після засідання партбюро слухняно повторив усе, що той сказав. У контексті тієї епохи ми можемо домислити, що він, напевне, не витримав тиску директора – репрезентанта влади. А та влада звикла маніпулювати суспільною свідомістю у своїх інтересах, використовуючи всі важелі. І, звичайно, найвагоміший, який діяв беззастережно – налічка “ворога народу”. Кавалер Золотої Зірки не витримав іспиту на порядність і людяність перед молодим поколінням, зрадив його, ставши на бік страшної тоталітарної сили, усвідомлено послуговуючись фальшем і облудою владної риторики. Той же страх перед системою детермінує вчинок майстра Полуляка, який затискує долонею рота Ігоркові, коли той у “стані психічного надриву” [3, 85] виказує розпач і зневагу щодо вчинку “кавалера”. Ці події засвідчують стан суспільства, стероризованого страхом, коли інстинкт самозбереження його членів продукує підлість і зраду.

У розв’язці постає “разюча правда сталінської дійсності” [3, 81]. Автор акцентує увагу на психологічній реакції Ігорка на несправедливе звинувачення, виписує психоемоційний стан переживання ним самотності: “Почувши своє прізвище, Ігорко швидко заозирався, ніби шукаючи захисту в когось позаду себе. Але там нікого не було” [7, 43]. Григійр Тютюнник особливо загострено виповідає важкий тягар потрясіння підлітка, коли той зіштовхується з жорстоким і зрадливим світом дорослих, втрачаючи душевну рівновагу. Прозаїк вдається до імпресіоністичної деталі, яка символізує розчахнутість світу, втрату його цілісності у свідомості героя: “Коли Ігорко озирнувся на замполіта, то йому здалося, що перед лінійкою їх стояло два – два Валерії Максимовичі...” [7, 43]. До фізичних страждань – голоду й холоду – долучаються неймовірні душевні страждання. Цей процес надзвичайно болісний і небезпечний, бо “зумовлює смерть мрій і сподівань, віри і довір’я” [3, 85] підлітка. Трагічним акордом, випробуванням болем завершує письменник оповідання, бо власне повоєнне дитинство, сповнене дитячими стражданнями, безсумнівно, спонукало до цього.

Можна зауважити, що й дорослі герої письменника часто схожі на великих дітей своєю беззахисністю, почасти безпорадністю, навіть інфантильністю перед негараздами життя. Дослідники творчості Григора Тютюнника стверджують, що майже скрізь у його оповіданнях складний дорослий світ побачений зором дитини.

Власне, проза митця складається з двох пластів: видимого й прихованого, це мовби два взаємопов'язані, переплетені світи єдиної художньої реальності – світ ілюзій, ідей, чуття і світ їх матеріального вираження. Другий світ у Тютюнника досить повно виявлений, що нагадує вже втрачену на той час специфіку “дитячих” сторінок у прозі В.Підмогильного чи У.Самчука.

Сповідуючи “логіку фактів”, письменник занурювався в життя та боління своїх героїв настільки глибоко, що здається, він страждав не так разом з ними, як замість них. Тютюнник прагнув зрозуміти – і розумів – кожного, про кого писав, може, тому християнські заповіді (“не суди”, “прости людям гріхи їхні”, “люби ближнього свого”...) були природною суттю творів письменника. (“Три зозулі з поклоном”, “Бовкун”, “Нюра”, “Син приїхав”, “Оддавали Катрю” та ін.).

С. Ткачук, досліджуючи мотив болю в прозі Гр. Тютюнника, надзвичайно влучно окреслила його життя метафорою: “Від народження і до самої смерті ангел страждань замкнув над його чолом свої крила і тримав так увесь час, поки не прийшла пора передати його ангелу смерті” [6, 252]. В оповіданні “Перед грозою” письменникові вдалося на регістрах страждань виповісти світову тугу екзистенційної закиненості людини у світ, передати відчуття крихкості, нетривкості людського життя.

Автор використовує тип оповідної структури, в якій йдеться про трагічну подію – смерть маленького хлопчика Василька, означаються злиденні сторони життя українського повоєнного села і розкривається людська вдача маленького українця, який на свої дитячі плечі звалив цілком дорослу відповідальність – самовідданий порятунок мами й маленької сестрички від голоду.

Перед читачем розгортаються події одного дня з життя героя. Автор не відтворює події в хронологічній послідовності, а починає з розв'язки: Василько не повертається додому з рибалки, попри тужливе очікування його мамою і сестрою.

В цьому творі Гр. Тютюнник повертає нас до трагічного пласту нашої історії – післявоєнного голодного існування селянської родини, коли чоловік і батько загинув на війні, а осиротіла родина була кинута владою напризволяще – робота матері в колгоспі не давала можливості прогодувати двох малих дітей. З самого початку в оповіданні постає картина охлялості персонажів від недоїдання. Судячи з віку дітей, Мотря, Василькова мати, ще доволі молода жінка, але деталями портретної характеристики автор змальовує рано постарілу жінку, про що свідчить її хода: “... загібаючи ногами торішне сміття, човгала до хвіртки”; “Мотря злягла (на тин) в'ялими, давно порожніми грудьми” [7, 27]. З глибоким сердечним щемом читач сприймає художні деталі портретування протагоніста: “важкі від латок штанці”, “велику засмальцьовану гімнастерку – батьків подарунок з фронту” [7, 28]. А рядок “Він приходив завжди смерком, по-старечому зморений, забрьоханий по плечі” [7, 28] психологічно доповнює картину голодного існування, яке так рано зістарює і дорослих, і дітей. У цьому селянському дворі – пуста – немає жодної домашньої тварини. У хліві залишилося тільки гніздо з ластів'ятами; навіть гній, де колись стояла корова, видихався. І тут доречно згадуються слова Олеся Гончара щодо майстерності у

володінні художньою деталлю Гр. Тютюнником: "... як багато можна сказати про життя, про свій час навіть на кількох сторіночках, якщо все в них художньо доцільне, містке, значне, якщо явлений з-під пера рядок насажений правдою, живою образністю, якщо мовлене слово дихає щирістю й силою почуття" [2].

Як засіб зображення життя героя автор застосовує ретроспекцію. Засохле кубельце від коров'ячої ратиці спонукає Василька до спогадів, в яких просто й велично постає український рустикальний світ згідно Шевченківському в творі "Садок вишневий коло хати". Щасливу картину втраченого раю, коли ще живим був батько, корова-годувальниця, автор відтворює за допомогою синестезійного методу: "молоко цвіркало в дійницю", "біла цівка... пурхала в піну або стьобала об вінця, висвистувала..." "Молоко шумувало, лоскотало ніс, на губах залишалися теплі бульбашки і лопались" [7, 28]. Мати проціджувала молоко через чистий рушник... Жорсткими контрастними описами повертає письменник читача до суворої, жакної дійсності, коли маленька Поля прокинулася й "вилізла з-під мокрого пожевклого ганчір'я і подибала до столу" [7, 28] снідати. "На столі... стояла миска з учорашнім борщем. Борщ устоявся, зверху була тільки чиста вода, а насподі чорніло усяке зілля" [7, 28]. Психологічно достовірно змальовує Григорій Тютюнник ставлення старшого Василька до маленької сестрички, коли той грубувато, але турботливо наслідує матір у словах і поведінці. Нагодувавши сестричку, він йде на рибалку, бо це єдиний засіб здобути щось їстівне для родини.

Життєвий досвід Василька ще недостатній для розуміння, що марно докладати зусилля, аби спіймати рибу перед грозою – вона не клює. Певним градаційним паралелізмом у змалюванні стану природи (сонце сідає, вода темніє, надходить вечір) і поведінки героя, який апріорі вже нічого не впіймає вудкою (крючок і поплавок загублені), автор нагнітає напругу і наближає трагічність розв'язки. Прозаїк глибоко проникає в душевний світ героя, докладно описавши його психологічний стан, коли той усвідомлює весь драматизм ситуації від того, що нічого не вдалося спіймати: "Василько сидів біля сухої порожньої торбинки, уткнувшись головою в коліна. Йому думалося про те, що сьогодні у їхній хаті не світитиметься, бо немає риби, щоб очистити. А завтра на снідання не буде юшки. Поля плакатиме, мати піде на роботу не ївши і повернеться увечері з жовтими набряклими ногами" [7, 31].

Ця сумна картина спонукає його ввійти в річку в надії спіймати руками щуку, наражаючись на небезпеку. Всі свої вчинки цей маленький мужчина скеровує на те, щоб досягти блага для своїх рідних жінок: "Ото мати зрадіють: "Ого, – скажуть, – яка щука!" А Поля буде сміятися і гуцатися на лаві, підкидаючи вгору біде гузенце" [7, 31]. Саме в епізоді перебування Василька у річці письменникові вдалося передати філософську глибину осягнення вибору героя. Тютюнниківська екзистенційна позиція нам видається співзвучною Сартрівській: приреченість людини бути вільною і самотньо нести на своїх плечах усю ношу світу.

Затягнутий в омут, на останній межі цього світу й потойбіччя, Василько розуміє, чому не ловилася риба. Останнім словом "мама", натуралістичною і глибоко трагічною картиною загибелі маленької людської істоти завершується

цей шедевр малої прози Григора Тютюнника, залишаючи в читача розпачливий тугий клубок у горлі і розуміння того, що долучився до втаємничення людського буття/небуття. Ця таємниця дається до розкриття обраним майстрам художнього слова, яким у повній мірі був Григiр Тютюнник.

Кожен з дитячих персонажiв Григора Тютюнника – окрема неповторна особистiсть. Саме завдяки цьому автор – прекрасний зразок для всiх, хто хоче засвоїти майстернiсть писати без фальшi й патетики.

Письменник належить до кола митцiв, якi у буденностi, звичайностi життя бачили глибинну сутнiсть, закономірнiсть суспiльних процесiв.

Григiр Тютюнник як один з найталановитiших прозаїкiв – шiстдесятникiв, витворив власну художню фiлософiю, задiявши естетику болю й страждання, щоб застерегти, вберегти вiд очерствiння людське iснування, послабити згубний вплив антилюдської тоталiтарної системи.

Лiтература

1. Астаф'єв О. Еволюцiя художнього портрета у прозi Григора Тютюнника // “Прийшов, щоб не розлучатися...”: На пошану 70-рiччя Григора Тютюнника. – К.: Твiм iнтер, 2005. – С. 17-22.
2. Гончар О. Живописець правди // Лiт. Україна. – 1981. – 17 березня.
3. Заверталюк Н. “Завжди працював над почуттям” // “Прийшов, щоб не розлучатися...”: На пошану 70-рiччя Григора Тютюнника. – К.: Твiм iнтер, 2005. – С. 80-87.
4. Зборовська Н. Стилiвий портрет шiстдесятництва // Слово i час. – 2001. – № 12. – С. 26-42.
5. Мовчан Т. Чи був дитячим письменником Григiр Тютюнник? // “Лiт. Україна. – 2001. – 6 грудня. – С. 2.
6. Ткачук С. Мотив болю у творчостi Григора Тютюнника // “Прийшов, щоб не розлучатися...”: На пошану 70-рiччя Григора Тютюнника. – К.: Твiм iнтер, 2005. – С. 251-263.
7. Тютюнник Гр.. Смерть кавалера: Повiстi i оповiдання. – К.: Махаон – Україна, 2001. – 256 с.
8. Шевченко А. Щастя й злощастя Григора Тютюнника // Тютюнник Гр. Смерть кавалера: Повiстi й оповiдання. – К.: Махаон – Україна, 2001. – С. 5-16.

Анотацiя

У статтi розглядаються певнi напрями дитячої тематики у творчостi Григора Тютюнника. Акцентується увага на психологiчних аспектах поведiнки дiтей. Найбiльше письменника цікавив душевний стан маленької, беззахисної людини, яка намагається залишатися сама собою за будь-яких обставин, а часом i змушена вiдмовитися вiд своєї сутностi через ворожiсть середовища.

Для глибшого розумiння психологiчної концепцiї автора необхідно звертатися до пережитого ним, до того, якою вiн бачить i сприймає дiйснiсть, як її осмислює у своїй свiдомостi.

Ключовi слова: моральнiсть, свiт дорослих, мотив болю, спiвчуття.

Аннотация

В статье рассматриваются определенные направления детской тематики в творчестве Григора Тютюнника. Акцентируется внимание на психологических аспектах поведения детей. Больше всего писателя интересовало душевное состояние маленького, беззащитного человека, стремящегося оставаться самим собой при любых обстоятельствах, а временами и вынужденного отказываться от своей сущности из-за враждебности окружения.

Для более глубокого понимания психологической концепции автора необходимо обращаться к пережитому им, к тому, какой он видит и воспринимает действительность, как ее осмысливает в своем сознании.

Ключевые слова: нравственность, мир взрослых, мотив боли, сострадание.

Summary

In the article there are analyzed the definite problems of children's thematics in the creative work of Grigor Tutunnik. The great attention is paid to the psychological aspects of the children's behavior. The writer was greatly interested in the soul state of a little defenseless man who was eager to be himself under the different circumstances and even from time to time to refuse from his own essence because of the evil of the surroundings.

To realize deeply the psychological concept of the author it is necessary to address to the lived over and to the fact in what way he sees and understands the reality and in what way he realizes and thinks over it in his mind.

Key words: morality, world of adults, motive of pain, sympathy.